

Силабус курсу:

ПСИХОЛІНГВІСТИКА

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	014. 01 Середня освіта (українська мова та література)
Рік підготовки:	4
Семестр викладання:	весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

доцент, кандидат педагогічних наук Бондаренко Галина Петрівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові

завідувач, доцент кафедри української філології та журналістики

посада

bond18@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-050-180-07-40

телефон

Viber за номером

телефону

месенджер

326ГК, за розкладом

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: ознайомити з сучасними концепціями мовленнєвої діяльності, допомогти усвідомити роль знань з психолінгвістики в підвищенні культури усного й писемного спілкування, осмислити місце відомостей про психологічні закономірності мовленнєвого спілкування в системі фахової підготовки філолога.

Результати навчання: з'ясування і засвоєння основних понять і категорій психолінгвістики, характеристика структури мовленнєвого акту, вироблення вмінь і навичок визначати й характеризувати особливості різноманітних ситуацій спілкування, ознайомлення із стилістичними прийомами і способами використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови, вироблення вмінь оцінювати стилістичні можливості мовних засобів, піднесення культури професійного, ділового, побутового мовлення, що сприятиме закріпленню державного статусу української мови, формування вміння самостійно здобувати знання. Здобувачі вищої освіти повинні знати: термінологічний апарат з проблеми; сутність теорії мовленнєвої діяльності; лінгвістичне моделювання усної і писемної мовленнєвої діяльності; функції і форми мовлення; вияви якісних та кількісних закономірностей під час дослідження мовленнєвої діяльності. Здобувачі вищої освіти повинні вміти: орієнтуватися в проблемі виявлення комунікативних процесів та визначення їх складових; простежувати фрази розгорнутого мовленнєвого повідомлення; ґрунтовно характеризувати лексичні, семантичні та фонетичні явища під час мовленнєвої діяльності; чітко визначити граматичні та стилістичні проблеми мовленнєвого акту; проводити порівняльний аналіз текстів; досліджувати мовленнєвий етикет і культуру спілкування мовців.

Передумови до початку вивчення: Передумовою до вивчення є базові лінгвістичні знання зі шкільного курсу української мови та з дисциплін: «Сучасна українська літературна мова», «Психологія ділового спілкування», «Методика навчання української мови в ЗСО» «Педагогічна психологія»

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей:

- здатність планувати та управляти проектами, здійснювати прогнозування основних показників, що характеризують розвиток комунікативної системи;
- здатність реалізувати настанови толерантності та гуманності у контексті сучасної мультикультурності на основі загальнолюдських цінностей та критичного оцінювання соціально-політичних, економічних подій і явищ;
- здатність проводити психолінгвістичний аналіз тексту, використовувати знання психологічних особливостей мовленнєвої діяльності;
- здатність до мовленнєвого саморозвитку та професійного зростання, самоаналізу, рефлексії та адаптування до змінних умов;
- здатністю до безперервного й актуального навчання, опанування нових знань у галузі міжособистісної комунікації.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу “Психолінгвістика”	денна 2/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Психолінгвістика як наука й теоретична основа мовленнєвої діяльності. Предмет і об’єкт психолінгвістики. Психолінгвістика як психологічна наука. Зв’язок психолінгвістики з іншими галузями наук. Зв’язок психолінгвістики з лінгвістикою й методикою навчання мови. З історії розвитку психолінгвістики. Загальний огляд літератури з курсу.	Участь в обговоренні, презентація
2.	Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність. Її місце серед наук про людину	денна 0/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Визначення психолінгвістики. Об’єкт, предмет і мета психолінгвістики. Причини появи психолінгвістики. Міждисциплінарність психолінгвістики	Участь в обговоренні Презентація
3.	Психолінгвістика як наука про мовленнєву діяльність. Історія зародження й становлення психолінгвістики	денна 2/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Причини появи психолінгвістики. Об’єкт, предмет, мета, завдання психолінгвістики. Ідеї В. фон Гумбольдта і психолінгвістика. Ідеї І.О. Бодуена де Куртена і психолінгвістика. Ідеї О.О. Потебні і психолінгвістика. Ідеї Ф. де Сосюра і психолінгвістика. Ідеї Л. Блумфілда і психолінгвістика. Сучасний стан розвитку психолінгвістики: проблеми, завдання. Періодизація психолінгвістики.	Участь в обговоренні, Тести
4.	Психолінгвістичні аспекти мови й мовлення. Мова, мовлення, мовленнєва діяльність Механізми породження та сприйняття мовлення	денна 0/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Поняття про мову й мовлення. Мовленнєва діяльність Функції мови й мовлення Види мовлення й мовленнєвої діяльності Мовлення і мозок Мовлення і мислення Етапи породження мовлення. Довербальні етапи породження мовлення. Вербальні етапи породження	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			мовлення. Етапи сприйняття і розуміння мовлення.	
5.	Етнопсихолінгвістика. Особливості засвоєння другої та н-ої мов	денна 2/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Мова й культура. Національно-культурна специфіка слова. Лакуни. Міжкультурні контакти, культурний шок, акультурація. Лінгвістичний шок. Психологічні особливості засвоєння другої мови. Інтерференція під час вивчення другої мови. Її види. Поняття білінгвізму. Вплив раннього білінгвізму на мовленнєвий та інтелектуальний розвиток особистості.	Участь в обговоренні Тести
6.	Текст як об'єкт психолінгвістики	денна 0/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Слово, висловлювання, текст. Визначення тексту та його провідні ознаки. Продукування тексту. Особливості сприйняття тексту.	Участь в обговоренні Тести
7.	Мовлення як унікальна здібність людини	денна 2/0/2 заочна 0,2/0/0,3	Мова й мовлення. Функції мови й мовлення <i>комунікативна, інформаційна, агітаційна, емотивна, мислетворча, номінативна, гносеологічна, культурологічна, естетична, ідентифікаційна, етична, метамовна, фатична, волюнтативна, виховна, магічно-містична, філософсько-світоглядна, державотворча</i>). Звукова комунікація тварин. Її відмінність від комунікації людей. Особливості мови/мовлення людини: Багаторівнева структурна організація мови людини. Значеннєва наповненість людської мови/мовлення. Смислова наповненість людської мови/мовлення. Здатність людської мови до глотогенезу під впливом зміни історичних обставин,	Участь в обговоренні Тести Написання словникового диктанту

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>установлення зв'язків з представниками інших мовно/мовленнєвих культур. Біологічне підґрунтя виникнення мовлення в людини. Роль мозку в породженні й сприйманні мовленнєвих висловлювань. (Абелева І.Ю. С. 53-56). Фонаційний апарат людини як передумова звукової реалізації мовлення. Його відмінність від фонаційного апарату тварин. Соціальні передумови оволодіння людини мовленням.</p>	
8.	Внутрішнє мовлення як психологічний посередник між мовою і мисленням	денна 0/0/2 заочна 0,2/0/0,3	<p>Усвідомленість як головна особливість мовлення людини. Активна участь у цьому процесі мислення. Взаємозв'язок мови, мислення й світогляду. Номінативна й операціональна (нейробіологічна) сторони мислення. Мовлення як пусковий механізм мислення. Взаємообумовленість внутрішнього й зовнішнього мовлення. Роль внутрішнього мовлення в емоційно-вольовій діяльності людини? Внутрішнє мовлення як особлива функція мозку. Її відмінність від мовлення зовнішнього. Механізм зародження думки. Роль у цьому процесі внутрішнього мовлення. Механізм породження висловлювання. Роль у цьому процесі внутрішнього мовлення.</p>	Участь в обговоренні Тести
9.	Продуктивні види мовленнєвої діяльності. Усне й писемне мовлення. Механізми їх утворення	денна 2/0/2 заочна 0,2/0/0,3	<p>Вимовний механізм людини. Його структура. Функції. Вимовна норма усного мовлення. Зворотні зв'язки усного мовлення. Вимова й вимовляння. Характеристики усного мовлення: значеннєво-сміслова наповненість, інтонаційна оформленість, мімічний супровід. Інтонаційне оформлення усного</p>	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>висловлення: темп, тембр, сила звуку, висота звуку, інтонація, мелодика, синтагматичне членування, фразова акцентуація. Діалог і монолог як різновиди усного мовлення.</p> <p>Писемне мовлення як похідне від усного мовлення.</p> <p>Відмінність писемного мовлення від усного. можливі відхилення в процесі продукування писемного висловлювання.</p> <p>Етапи породження писемного висловлення.</p>	
10.	<p>Мовленнєва діяльність як своєрідна інтелектуальна діяльність у різний мовленнєвий вік</p>	<p>денна 2/0/2</p> <p>заочна 0,2/0/0,3</p>	<p>Періодизація мовленнєвого розвитку людини.</p> <p>Етапи оволодіння мовленням дитиною.</p> <p>Модель мовленнєвого онтогенезу дитини Ж.Піаже, О. Леонтєва, О. Лурії.</p>	<p>Участь в обговоренні</p> <p>Тести</p>
11.	<p>Сприйняття мовлення</p>	<p>денна 0/0/2</p> <p>заочна 0,1/0/0,3</p>	<p>Психолінгвістичні характеристики сприйняття: неусвідомленість, рівневість, свідомість.</p> <p>Механізм сприйняття букв і слів.</p> <p>Механізм сприйняття речень.</p> <p>Співвідношення мовленнєвого повідомлення з дійсністю у процесі сприйняття.</p> <p>Механізми сприйняття: механізм еквівалентних замінів, механізм прогнозування.</p> <p>Сприйняття і розуміння.</p> <p>Значення і смисл.</p> <p>Моделі сприйняття мовлення.</p>	<p>Участь в обговоренні</p> <p>Тести</p>
12.	<p>Слухання як вид мовленнєвої діяльності</p>	<p>денна 2/0/2</p> <p>заочна 0,1/0/0,3</p>	<p>Будова біологічного апарату людини для сприймання усних висловлювань.</p> <p>Слухання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності. Основні недоліки традиційного слухання.</p> <p>Чинники, що визначають ефективність слухового сприймання.</p> <p>Категорії слухачів. Необхідність інформації, що сприймається на слух у житті людини.</p>	<p>Участь в обговоренні</p>

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>Принципи ефективного слухання. Шляхи поліпшення навичок слухання. Уміння конспектувати як ефективний чинник поліпшення навичок слухання. Рівні вміння слухати співбесідника. Правила ефективного слухання.</p>	
13.	<p>Онтогенез мовлення. Психологія мовлення дітей шкільного віку</p>	<p>денна 0/0/2 заочна 0,1/0/0,2</p>	<p>Мова тварин у природі. Функції комунікації тварин. Тварини, що говорять. Діти-мауглі. Опанування мови дитиною: Домовленнєвий етап. Засвоєння артикуляції звуків мови, опанування звукової форми, зв'язок звучання зі значенням. Активне збільшення запасу слів, словотворчість, засвоєння значення слова. Засвоєння граматичних особливостей мовлення: морфологія, синтаксис. Помилки у мовленні дитини. Особливості мовленнєвого розвитку дітей середнього й старшого шкільного віку. Теорії формування свідомості в онтогенезі Об'єктивна і суб'єктивна готовність дитини шкільного віку до усвідомленого навчання мови й мовлення. Аналіз форм мовлення у шкільному віці. Особливості мовленнєвого розвитку учнів середнього й старшого шкільного віку</p>	<p>Участь в обговоренні</p>
14.	<p>Читання як вид мовленнєвої діяльності</p>	<p>денна 2/0/2 заочна 0,1/0/0,2</p>	<p>Сутність процесу читання. Способи або види читання. Недоліки традиційного читання. Способи подолання недоліків читання. Алгоритми читання: Інтегральний алгоритм читання. Диференціальний алгоритм читання. Способи фіксації прочитаної</p>	<p>Участь в обговоренні Тести</p>

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			інформації: конспект, анотація, реферат. Культура читання.	

Рекомендована література

Основна:

1. Бабич Н.Д. Лінгвопсихологічні основи навчання і вивчення мови. Чернівці: Літера, 2000. 168 с.
2. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів: Просвіта, 1990. 246 с.
3. Баєв Б.Ф. Психологія внутрішнього мовлення. Київ: Знання, 1966. 146 с.
4. Барановська Л. Сутність основних знань, умінь і навичок вербального спілкування. *Дивослово*. 2000. №5. С. 23-28.
5. Загнітко А.П., Домрачева І.Р. Основи мовленнєвої діяльності. – Донецьк: Вид-во донец. ун-та, 2001. 56 с.
12. Загнітко А.П., Михальченко М. Основи психолінгвістики: науково-навчальне видання. Донецьк: ДонНУ, 2008. 233 с.

Допоміжна

1. Антисуржик : Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / [за заг. ред. О. Сербенської]. – Львів, 1994. – С. 12–38.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення /Н. Д. Бабич. – Львів, 1990. – С. 46–84. 4.
3. Багмут А. Й. Інтонація як засіб мовної комунікації /А. Й. Багмут, І. В. Борисик, Г. П. Олійник. – К., 1980. – С. 22–31.
4. Багмут А. Й. Інтонація спонтанного мовлення / А. Й. Багмут , І. В. Борисюк, Г. П. Олійник. – К., 1985. – С. 13–16.
5. Багмут А. Й. Семантика і інтонація в українській мові / А. Й. Багмут. – К., 1991. – С. 6–58.
6. Бобир О. Етикет учителя : навч.-метод. посіб. / О. Бобир. – К. : Ленвіт, 2004. – С. 4–34.
7. Богдан С. К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – С. 6–85.
8. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. – Львів : Норма, 2005. – С. 34–42
9. Винницький В. Українська акцентна система : становлення, розвиток / В. Винницький. – Львів, 2002. – С. 3–34.
10. Меш Г. Ш. 10 уроків ораторської майстерності тим, хто вчиться виступати публічно /Г. Ш. Меш. – К., 1993. – С. 3–65.

Методичне забезпечення

Методичні вказівки до семінарських занять із дисципліни «Психолінгвістика» / Уклад.: Г.П. Бондаренко. Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 46 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Практичні завдання, участь в обговоренні	70
Тести	15
Тести	15
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS
90 – 100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання практичних завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим. Результати навчання студентів оцінюються викладачем об'єктивно. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Завдання і заняття:

Усі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно й оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. Через поважну причину (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни відпрацювання можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняттях вітається творча активна робоча атмосфера, середовище є відкритим до набуття нового досвіду та до навчання. Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Під час занять здобувачі вільно висловлюють свої погляди, дотримуючись правил культури спілкування; коректно поведуться між собою; не перешкоджають проведенню заняття, дотримуються вимог техніки безпеки. Під час контролю знань: мають право на отримання від викладача роз'яснень щодо оцінки; не послуговуються зовнішніми джерелами інформації; самостійно виконують завдання для контролю знань.